

О.О. Хорошун
м. Житомир

КОГНІТИВНА МЕТАФОРА У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Основними передумовами когнітивного підходу до вивчення метафори стали положення про її ментальний характер (онтологічний аспект) і пізнавальний потенціал (епістемологічний аспект) [2, 16]. Детальному розгляду метафори, як способу мислення в рамках когнітивної лінгвістики, присвячена робота Е. МакКормака "Когнітивна теорія метафори" [5, 358-386], в якій він дає визначення метафорі як пізнавальному процесу.

Метафора як лінгвістичний і ментальний феномен приваблює вчених протягом багатьох віків. У лінгвістику метафора прийшла з риторики, де вона розглядалась як засіб образного мовлення і естетики. Давньогрецький філософ і вчений Аристотель уперше представив основи теорії метафори у своїй "Поетиці", описавши її як спосіб переосмислення значення слова на основі подібності [1]. Але такий погляд щодо метафори отримав розвиток лише у XX столітті.

Серед великої кількості існуючих теорій метафори найбільш поширеною, на сьогодні, є теорія когнітивної (концептуальної) метафори [6, 32]. Формування даної теорії пройшло декілька етапів, які характеризуються концепціями різних типів; від трактування метафоризації як семантичного зсуву прямого значення слова в сторону переносного, до трактування метафори як складного багаторівневого явища у когнітивному, комунікативному, психологічному та інших аспектах [4, 10].

У сучасній лінгвістиці виділяють систему метафор, які базуються на прийнятих у суспільстві засадах щодо позначення об'єктів, називаючи такі метафори когнітивними [6, 31]. Термін когнітивна метафора у трактуванні Дж. Лакоффа і М. Джонсона дозволяє розмежувати мовні засоби вираження і когнітивні процеси, що лежать в її основі, тобто розуміння одного явища (або сфери діяльності) у термінах іншого.

Дж. Лакофф і М. Джонсон пропонують наступну типологію когнітивних метафор, яка розділяє усі існуючі метафори на три основних типи: *структурні метафори* – одне поняття структурно впорядковується у термінах іншого; *орієнтаційні метафори* – створюють концепти через просторові поняття та відношення; *онтологічні метафори* – розкривають події, дії, емоції, ідеї тощо, як якусь істоту чи субстанцію [6].

Різноманіття сучасних досліджень когнітивної метафори свідчить не лише про постійний, але й про зростаючий інтерес до теорії Дж. Лакоффа і М. Джонсона. Твердження про те, що когнітивні метафори охоплюють всю сферу людського досвіду і володіють значним когнітивним потенціалом, на сьогоднішній момент підкріплюється багато численними дослідженнями когнітивної метафори, яка охоплює більшість сфер людської діяльності [3, 18].

Отже, варто зазначити, що вивчення й аналіз когнітивної метафори займає одне з провідних положень у сучасній лінгвістиці. Теорія когнітивної метафори визнається світовою наукою і застосовується у практичних дослідженнях, активно розвивається, удосконалюється і знаходить реалізацію у нових наукових інтерпретаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель Поэтика. – Москва, 1997. – 183 с.
2. Будаев Э. В. Становление когнитивной теории метафоры // Лингвокультурология. - Вып. 1. - Екатеринбург, 2007. - С. 16-32
3. Гак В.Г. К типологии лингвистических номинаций. Языковая номинация. Общие вопросы / В.Г. Гак. - М.: Просвещение, 1977. – 302 с.
4. Дудецкая С. Г. Метафоризация как способ терминообразования (на материале английской терминологии черепно-челюстно-лицевой хирургии и стоматологии). – Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.04 – Самара, 2007. – 24 с

5. МакКормак Эрл Когнитивная теория метафоры // Теория метафоры: Сборник: Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. — М.: Прогресс, 1990. С. 358-386
6. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. — Chicago; London: The University of Chicago Press, 1980. — 242 p.